

EXCURSIÓ

Λ

RODA DE BARÀ Y CREIXELL.

---

15 ABRIL 1883.

Unicament lo Sr. Verges y lo qui subscriu concorreguérem á aqueixa excursió, malgrat las probabilitats que hi havia de que altres de nostres consocis vinguéssen á compartirne las glorias y fatigas.

Emperó, ni mon company (que bé ho ha provat en altres ocasions) ni jó, eram dels que tornan enrera, y per aixó lo tren del ferro-carril se 'ns emportá, fentnos gosar d' aquell espléndit panorama que la vista exterior del port de Barcelona presenta, majorment quant las blavosas y rissadas onadas dauran sa blanca y escumosa cabellera als primers resplandors del sol ixent; fentnos veure lo fértil plá de la Marina, aquí y allá clapejat d' estanys, besat pel mar, circundat de montanyas, entre las que s' ovira entre la fumassola, allá al lluny, vall del Llobregat amunt, la famosa de Montserrat; fentnos extremir davant de Castelldefels al veure una població abandonada, per qui deuria am-

pararla, als estragos d' un clima malsá y sas vellas torras que s' alsaren en la Etat mitjana contra las invasions berberiscas, escltxadas per la intemperie y per l' abandono de sos habitants, esperuguits ó exterminats per aquella atmósfera pestilencial que las envolta; fentnos veure los prodigis del ingeni humá en las obras colossals per quin medi lo camí de ferro s' obra pas en las inaccessibles Costas de Garraf, quin hostel y torre 'ns feu dedicar un bon recort á son propietari y nostre consoci y amich D. Eussebi Güell, de qui hi haviam rebut obsequis en una anterior excursió; fentnos veure aquella tassa de plata que 's diu Sitjes, y Vilanova, la vila del or; y fentnos, per fi, entrar en lo celebrat Camp de Tarragona al deturarse en la estació de Roda que era lo punt de la nostra parada.

Al saltar del tren tinguérem ocasió de trabar coneixement ab los Srs. D. Antoni Vilarrubí y D. Antoni Dalmau, abdós empleats de la empresa del ferro-carril, que s' oferiren á compartir ab nosaltres la seva taulá en la immediata masía d' en Nin, antich casal fortificat que pertany al M. I. Sr. Marqués de Castellbell, també consoci nostre, ahont la familia del masover nos doná aquell tracte afable y de bona voluntat que sovint podém gosar los excursionistas quan som hostes de la gent de pagés.

Desde 'l moment en que 'ns vejérem tan ben rebuts y obsequiats, tenint per altra part desitjos de coneixer la ve-hina població de Creixell, que situada dalt d' un turonet s' ovira á curta distancia de la estació de Roda, en direcció al S., y en mitj de la que véyam alsarse un mur enmarletat, resto de son antich castell, compreguérem la impossibilitat que hi hauria de passar á Salamó, com s' havia projectat al fixarse l' itinerari de la excursió.

A més d' aixó, no deviam deixar de fer aquesta substitució de Salamó per Creixell, ja que trobantse la nostra Associació en lo período, com si diguéssim, d' inventari, era més convenient coneixer Creixell, separat d' estació de camí de ferro, que Salamó, ahont podria anarse ab major facilitat y freqüencia en altrás ocasions que no deixarian de presentarse.

Després d' esmorsar en la referida masía, y acompanyats dels que podem dirlos nostres nous amichs, nos dirigirem á la població de Roda, distant uns 10 minuts de la estació y de la masía, ja que aquestas se troban juntas.

Al pas poguerem admirar altrás duas notables obras de la via de ferro en los ponts viaductes que han degut construirse pera salvar un torrent que s' troba abans de Roda y lo torrent de la Mula que atravessa la població.

Roda es un poble de bon aspècte, y la fesomia, trajos y costums de sos habitants, son los del Camp de Tarragona, així es que no hi deixarem de sentir tocar las características, grallas que venen per aquí acompanyant las collas de Xiquets de Valls. Emperó dech confessar que, sia que hi há mellors tocadors d' aquest instrument, sia que se senten en son pays propi ó sia lo que s' vulga, lo cert es que 'ns produhiren un efecte incomparablement superior al que 'ns solen causar á Barcelona quan ab motiu de certas festas las sentim pels nostres carrers y plassas.

La població consta, segons lo cens practicat en 1877, de 779 hab., té ajuntament y pertany al partit judicial del Vendrell, provincia de Tarragona. A 30 minuts, dirigintse á la costa, se troba l' arch romá que nomenan en lo pays Portal de Bará, y á 15 minuts de aquest, dalt d' un promontori batut pel mar, hi há lo santuari del meteix nom, que havia

sigut un temps iglesia parroquial, baix la advocació de Sant Pere Apostol, com ho testifiquen documents que's diu se conservan en lo arxiu de la vicaria de Roda y restos de un cementiri que fá alguns anys se trobà en aquell lloch. Avuy lo santuari está dedicat á la Mare de Deu, ab lo titol de N.^a S.^a de Bará. Abdós pertanyen al terme municipal de Creixell y al de la vicaria de Roda.

Per un camí vehinal que dona accés á la carretera general de Tarragona, nos dirigirem al famós arch, que s' alsa magestuós, abrassant ab sa doble base tota la amplada de la carretera y testificant, ab sa existencia de mes de disset sigles, la solidesa de las construccions degudas á aquella potent civilisació que omplí durant tant temps la historia de las nacions. Quelcom d' eloqüent deu tenir aquell mut colós de pedra, ab sos grandiosos carreus remenjats per la salina y torrats pel sol, ja que involuntariament me feu venir á la memoria lo recort d' un viatge que quan tenia jo poquíssims anys vaig fer á Tarragona y en lo qual poguí veurel per primera volta, no havent fins ara tingut ocasió de tornar-lo á contemplar. Per entre la boyra del oblit me semblava veure apareixer sos contorns severs, l'arcada que ha donat pas á tantas generacions, ab sas glories y miserias, y que allí, en mitj del camí, com indiferent y, més que indiferent, desdenyós espectador, ha vist ferse petitas las ideas humanas y posarse los cervells al servey de lo material, no capint pensaments grans com no sian aplicables á especulacions utilitarias. ¡Altres temps eran aquells en que lo fill de Luci Licini Sura alsava, per disposició testamentaria de son pare, la severa y elegant arcada é hi posava aquella inscripció que encara avuy se llegeix:

EX. TESTAMENTO. L. LICINI. L. F. SERG. SURÆ CON.....TVM!

(Erigit segons lo testament de Luci Lucini Sura, per son fill Luci, fill de la tribu Sergia).

No he de entretenirme en descriure punt per punt aquesta superba construcció. Altres que saben mes d' escriure que jo ho han fet y molt abiat podreu llegirho novament en los apunts monogràfichs que D. Eduart Tamaro, lo nostre distingit arqueólech, ha redactat pera lo *Album pintoresch-monumental de Catalunya*, de quin original he tret la inscripció consignada abans y sa traducció; bastará dirvos que, pera contribuir á la major popularitat é ilustració del monument, vaig conseguir trauren una fotografia de cada una de las duas caras principals, tasca en que mon company m' ajudá ab interés. Pera aixó fou precis esperar la tarde, ab lo fi de fer la que correspon al Ponent; així es que, mentres lo sol traspassava la regió zenital, nosaltres nos entornárem á la masia d' en Nin á dinar.

Feta la segona fotografia, passárem al Santuari de Barrá, atravessant abans lo camí de ferro que vá á Tarragona y passa frech á frech de la petita eminencia en que lo Santuari está colcat, á la que, mentres per la banda de terra s' hi puja per una petita pendent, per la del mar está la roca tallada verticalment, inaccessible, essent batuda á son peu per las onadas.

En aquest Santuari res de particular menció hi poguerem observar, apart d' un complert retaule, de mérit regular y estil del sigle XVI, y además unas molt antigas presentallas y quadrets de *ex-voto*, entre 'ls quals notárem alguns en que hi estavan representats barcos cristians perseguits per piratas moros ó berberiscos, quinas pinturas, si bé toscas, revelan una notable ingenuitat en sa

factura. La major part d' aquestes presentallas son prome-
tensas de mariners en moments de perill.

No essent possible recullir allí altra cosa mes important, comprarem á la ermitana, mal carada y temerosa de la nostra presencia, tots los exemplars de goigs que poguérem haver referents al Santuari ó á la Vèrge que s' hi venera y destinats á aumentar la colecció que 'n fá la nostra societat.

De Bará, seguint lo camí de ferro, passarem á Creixell, notant lo caràcter pantanós de tot aquell terrer, que la línea atravessa per medi d'un continuat terraplé, fentho així meteix ab uns estanys de bastanta extensió que 's troban prop del punt ahont la deixarem, davant de Creixell, pera dirigirnos al poble, y que, segons tinch entés, cubreixen tota la costa fins á la Torredembarra. Creuharem la carretera general prop del gran hostal que diuhen, si no estich mal informat, de la Figuereta, y, per un camí en pendent, pujarem á la plataforma de roca calissa en que s'assenta lo poble de Creixell, cap d'ajuntament ab 671 habitants, segons lo cens abans citat.

Tot seguit passarem á la iglesia, en la que res de particular poguérem veure, essent l'edifici gens notable; empero, lo Sr. Rector nos distingí amablement acompanyantnos á veure lo castell, casal edificat damunt del robust rampeu d'una fortificació molt mes antiga, y que, á judicar per la solidesa de la part qu' encara 'n resta, degué esser important. L'edifici que avuy existeix no conté detalls notables. En los últims temps servia de presó. La muralla ab marlets que 'ns havia cridat la atenció desde la estació de Roda, sembla de construcció mes moderna que lo rampeu citat, però mes antiga que 'l casal á que está unida, mes

vista d'aprop pert enterament sa importancia aparent.

De Creixell, donchs, no poguérem tampoch emportarnos altra cosa que uns goigs y un bon recort de la amabilitat de son capellá, qui vingué á acompanyarnos un bon tros cap á Roda, ahont conduheix un camí vehinal ab uns 40 minuts, camí que deixárem á la dreta pera dirigirnos á la estació, que 's troba á poca menos distancia de Creixell que lo citat poble.

Durant la espera que férem en dita estació, tinguérem ocasió de despedirnos dels vehins de la masía d'En Nin, aixi com dels Srs. Dalmau y Vilarrubí, á qui las atencions del servey los havian privat d'acompanyarnos á la tarde, com ho havian fet durant tot lo matí; uns y altres nos oferiren de bon grat llurs serveys pera lo successiu, los que agrañirem com se mereixian, prometentlos usarlos sempre que tornás á presentarse la ocasió.

Permeteume, donchs, que en aquesta memoria deixi consignada la gratitut de mon amich Vergés y la meva per los obsequis que en la excursió se'ns tributáren de part de personas que ni'ns coneixian, ni'ns havian may vist, exemple quina constant repetició nos demostra la simpatía ab que en lo pays se veu la nostra institució y la illustració y bon sentit que posseheixen, en general, los nostres compatricis, tot lo qual ha de animarnos á prosseguir ab constancia en la vía empresa, segurs de que obtindrem honra nosaltres y profit la nostra ben estimada terra de Catalunya

Encara que la excursió que m'ocupa no hagués sigut d'altra utilitat que lo donarnos una vegada mes aquest convenciment y lo proporcionarnos un dia de sá exercici, aixi corporal com intelectual, podriam donarla per ben

empleada. Ara vos diré que férem alguna cosa més demostrant á tots los que poguéren escoltarnos, y especialment á las autoritats municipals de Roda, que l'arch de Bará no amagava cap tresor, y, per lo tant, que s'afanyavan estúpidament aquells que 'l socavavan pera trobarhi diners amagats: que era un testimoni del pas d'una nissaga ilustre y potent, de la que bé podem dirnos fills, y que devian guardarlo y conservar-lo com á joya preuhada que feya y faria sempre honor al poble, y que hi atrauria visitants forasters, puix es un dels mes notables monuments romans que posseheix Espanya.

ANTONI MASSÓ.